

DE FRIESE WORTELS VAN OOSTENDE (1)

Marcel Leeuwerck

“Telkens wij onze klassieke stadskernwandering aanvangen, resumeren wij eerst even het bewogen verleden van onze Stadaan-Zee.

Die ontstond pas in de 10de eeuw als Oost-ende op het reeds lang overspoelde Waddeneiland Testerep

In vergelijking met de meeste historische steden blijkt Oostende eerder jong, maar missen wij daarmee wat historisch prestige, dan voelt de gedreven gids van Lange Nelle zich toch ontslagen van het droge karwei om af te dalen tot bij de Kelten en Romeinen. Wij mogen best ons welwillend gehoor niet opzadelen met een overdosis geschiedenis. Uit ervaring weten wij immers hoe bij bezoeken aan onze buurstenen welbespraakte egotrippers van gidsen een stortvloed aan historie om onze oren slaan. Zij zouden wel durven aanvangen bij Adam en Eva.

In Oostende spoelen wij onze historische draad niet verder achteruit dan tot Testerep.

Dit is een Friese naam met betekenis “Westelijk strand (reep) ” ? Het moderne Nederlands bedoelt met “ zeereep “, de strandstrook die het verst van de vloedlijn ligt en waar de eerste schuchtere pollen biestarwegras als moedige pioniersplanten het zand vastleggen voor die duinvormer bij uitstek, het helmgras.

Tester betekent “ westelijk “ in het Fries en wij vinden het woord terug in o.a. Texel (uitspraak Tessel), het meest westelijke van de Friese wadeneilanden. Ook schuilt de term in de naam van het voormalige Karolingische graafschap *Teisterbant* (1) dat later overging naar Brabant. De vroegste bewoners van onze streek behoorden dus zeer waarschijnlijk tot het kranige volk der Friezen. Veel weten wij trouwens niet

over deze eerste settlers, zeker niets uit schriftelijke bronnen. Bij het gidsen van een gezelschap Nederlanders rijst dan wel eens uit het publiek het verzoek om wat meer bijzonderheden over deze vroege periode. Vooral als er etnische Friezen bij horen zullen die graag vernemen of er in het moderne Oostende nog sporen van hun verre voorvaderen verdoken liggen.

Ook de lieve lezers van het gidsenblad en in het bijzonder onze gewaardeerde collega-gidsen willen zich daar nieuwsgierig voor open stellen. Wij gingen daartoe wat grasduinen in allerlei diverse weetjes over dit onderwerp en zetten graag een en ander op een rijtje.

Vandaag kennen wij Friesland als een drassige provincie in het Noorden van Nederland. Onmiddellijk associeert men de naam met het wereldberoemde wit-zwart-bonte melkvee. De Friezen zelf vereren het trouwens in hun hoofdstad Leeuwarden met een standbeeld ; “ us mem “ (onze moeder). Verder blijft het waterrijke land, met zijn vele kanalen en plassen geliefd bij de watersporters, vogelkijkers en cultuurminnaars.

Om de zoveel jaren, als er weer eens een harde vrieswinter toeslaat, geraken alle sportfanaten in de ban van de beruchte 200 km lange Elfstedentocht op de schaats. Nuchtere Hollanders bekijken vanuit de Randstad die schaatsgekte eerder hooghartig, maar iedere Fries in hart en nieren zal het dan niet laten om de ijzers onder de voeten te binden en dit circuit af te glijden. Jammer dat met de opwarming van het klimaat de gelegenheid zich steeds zeldzamer zal voordoen.

De provincie omvat honderden kerkdorpen, waarvan de naam meestal op “- um” eindigt (Workum, Menaldum, enz.) met als uitschieter Sexbierum, jawel een naam die dateert van lang voor de seksuele revolutie! Zij staan gegroepeerd in uitgestrekte fusiegemeenten met bizarre en kunstmatig samengestelde namen op “-deel”, Wonseradeel, Wijmbritseradeel, Tietjerksteradeel en andere moeilijk uit te spreken woordvormingen.

De hoofdstad Leeuwarden (Ljouwert in het Fries) ligt als eigen zelfstandige gemeente omringd door de plattelandsgemeente Leeuwarderadeel, een cluster dorpen waarvan het gezamenlijk gemeentehuis zeer praktisch is gelegen binnen de hoofdstad, dus buiten het grondgebied van de eigen gemeente!

Dat kan alleen in Nederland!

Wij ontmoeten nog heel wat grilliger benamingen bij dit eigenzinnig volk, zoals bij hun typische voornamen; Sicco, Wubbo, Onno, Eise, Focke, Folkert, Lammechien, Wubbechien, Femke, Jitse en tientallen andere, die nu soms opduiken bij de huidige rage om onze pasgeborenen op te zadelen met ongewone voornamen. Eentje krijgen wij dagelijks op ons bord; Bintje! Het was immers een onderwijzer uit Friesland die in zijn schooltuin aardappelen veredelde. Toen hij de ideale variëteit wist te selecteren moest hij ook een naam ervoor bedenken. Toevallig stak Bintje haar vlasblonde sproetige krullebol door het klasraam en leverde ze zo spontaan de inspiratie. Deze rijkdom aan particularismen steunt op de eerbiedwaardige ouderdom van de Friese taal. Het Fries behoort immers niet tot de Nederlandse dialecten, noch tot de Duitse, maar leunt van alle Germaanse talen het dichtst aan bij het Engels. Eigenlijk bij het Angelsaksisch van vóór 1066, vooraleer met de verovering, de Plantagenets (2) het Engels met veel Franse woorden verrijkten. Ondergetekende beleefde met die verwantschap aan het Engels een ontzunderend avontuur. Op wandel door het Friese landschap ontmoette ik een deftige oude afspanning

met als uithangbord “ In de Bolle “. Bij een rechtgeaarde Oostendenaar rinkelert dan een belletje; zou hier geen link inzitten naar onze “ Bolle “ op de Oosteroever? De ontzundering viel prompt toen ik die “ Bolle ”zag afgebeeld; het bleek een stier! Meteen snapt de schrandere lezer de gelijkenis met het Engelse “ Bull “.

Terug nu naar de vroege middeleeuwen en ons vertrouwd eiland “ Testerep “. In die periode beleefde het oude Friese volk geografisch zijn breedste expansie. Het bezat dan zelfs een eigen rechtstelsel; de “ Lex Frisionum “ dat even waardevol bleek als het Salische of Angelsaksische recht, maar het loste later op in zijn politiek sterkere concurrenten. Dat eigen volkskarakter konden de Friezen in alle rust ontwikkelen vanaf de eerste eeuw omdat zij altijd beoordenen de Rijn grens van het Romeinse Rijk bleven. Die Friese modderpoel bleek immers voor de zwaar bewapende legioenen geen optie voor verovering.

Met de volksverhuizingen vanaf de vijfde eeuw zakten de “ Frisii “ ook zuidwaarts en palmden de eilanden van de Delta in. Zij stichtten er een koninkrijk met hoofdstad “ Dorestad “ (4) en van daaruit trachtten zij ook het Frankische kernland binnen te dringen. Tegen 689 naderde hun ambitieuze koning Radbod reeds Keulen. Maar nu gingen de hofmeiers van de vadsige Merovingers in de tegenaanval en Pippijn de Middelste versloeg Radbod en verwoestte Dorestad. De puinen geraakten nadien nog overspoeld en alleen het huidige dorp Wijk-bij-Duurstede herinnert nog aan het verdwenen Dorestad. Recente archeologische opgravingen bevestigen de welvaart die er ooit heerste. Na deze nederlaag beslisten de Friezen om bij voorkeur langs de kusten uit te zwermen. Oostwaarts naar het huidige Ost-Friesland dat het Duitse toerisme graag promoot. Nog verder bereikten zij het zuiden van Denemarken waar nu de Noord-Friese eilanden liggen. Het Noord-Hollandse schiereiland boven Amsterdam heet heden nog West-Friesland.

Zuidwaarts passeerden zij de Zeeuwen en kwamen het jonge ontstane eiland Testerep bezetten. Dat zou met de aankomende Karolingische regressie steeds aantrekkelijker worden voor bewoning. De wadden erachter, die al begonnen te verzoeten gaven zij de naam "Leffrincka" of "verdrongen weiland". Daarin hoort men de oorsprong van Leffinge, nu verengd tot een dorpsagglomeratie, deelgemeente van Middelkerke. Indertijd bedoelden de eerste bewoners er heel de zeearm mee van Stene tot de IJzervallei. Zelfs over de Franse grens weerklinkt nog die naam in het Frans-Vlaamse grensdorp Leffrinckhoucke. Een eind verder voorbij Duinkerke vinden wij nog een spoor van Friese nederzetting in het vast geslibde wad "Le Platier d'Oye".

Taalarme Fransen denken dan spontaan aan "oie" of gans en gebruiken het beeld van deze waggelaar als embleem voor dit natuurgebied. Wij weten wel beter en herkennen daarin "oog" een Friese naam voor eiland, zoals in Schiermonnikoog of Rottumeroog.

Kortom, ooit bewoonden Friezen een hele strook van de Noord-West-Europese kustlijn. Zij beoefenden er visvangst, veeteelt en landbouw, maar durfden ook soms hun binnenlandse burenen lastig vallen met rooftochten en genoten daarmee geen te beste faam. Weldra kregen zij trouwens van hetzelfde laken een broek toen de Vikingen op onverwachte momenten opdoken.

Hun levensomstandigheden bij die immer dreigende zee verslechterden en dwongen hen stilaan om samen met de Vlamingen de wadden in te polderen en zich met de ondernemende burenen te assimileren. Maar daarmee ging ook alhier hun voorvaderlijke taal verloren op een paar woorden na en "Testerep" verbasterde naar "ter Streep". Reeds in de oudheid stonden de Friezen bekend als het volk van de terpen, de bekende aarden vluchtheuvels die zij opwierpen tot toevluchtsoorden tegen stormvloed. De Griekse zeevaarder Strabo (5) zag met verbijstering de taaie bewoners van onze Lage Landen aarde uit de zee opdelen om er bewoonbare heuveltjes mee op te werpen; Als erudiet Helleen (bewoner van

het oude Griekenland) kende hij zijn mythologie en begreep dat zo'n Sisyfusarbeid alleen in de Hades thuishoorde, de antieke hel. Meteen besliste onze koene explorerator bangelijk om de steven te wenden en koerste snel terug naar zijn zonnige en rustige Middellandse Zee.

(wordt vervolgd)

Noten:

1 De naam Teisterbant komt vermoedelijk uit het Keltisch, en betekent ongeveer 'rechts gelegen'. Het zou dan de tegenhanger zijn van Swifterbant, 'links gelegen'.

2 Het Huis Plantagenet was een koninklijk geslacht dat vanaf 1154 tot 1485 over Engeland regeerde. Het stamde af van een Frans adellijk geslacht, het Huis Anjou.

3 De Lex Frisionum is het Friese wetboek. Het werd 12 eeuwen terug opgetekend, in de tijd van Karel de Grote.

4 Dorestad was een van de belangrijkste en succesvolste internationale handelsplaatsen in Noordwest-Europa van de 7e tot het midden van de 9e eeuw

5 Strabo (Oudgrieks: Στράβων, *Strabon*) (ca. 64 v. Chr. - 19 na Chr.) was een Grieks historicus, . geograaf en filosoof

Grafisch Bedrijf
LAMMAING
Wij geven vorm aan uw identiteit.

Industriezone 2
Zandvoordeschorredijkstr., 14
8400 Oostende
T.059 70 71 23
F.059 80 45 79
print@lammaing.com
www.lammaing.com